

Сааскы кэрэ бырааһынныгынан, күндү дьүөгэлэрбит!

Төрөөбүт түөлбөбит чэчири сайыннын!

2006 снл

САҢА ОЛОХ

Кулун тутар
7 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

№ 34

(9410)

Чураҥы чычыр ханнаҥа

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЭБЭРДЭТТЭН!

Улууспут бары кэрэ аҥардарын - кырачаан кыргыттарбытын, саха кэрэ күүлэрин, Далбар хотуттарбытын, эйбэс эбээдэрбитин сааскы маннайгы бырааһынныгынан - Дьахталлар аан дойдутаабы күнүбүһүн итинник, истинник ис сүрэхтэн эбэрдэлибит!

Сир-дойду эһиги амарах сыһыангытыгар, истин мичээргитигэр, нарын тапталгытыгар тирэнэр. Күнүбү олобу кизгэтээччилэр, киһи аймаҕы салбааччылар эһиги буолабыт. Биһиги улууспут кэрэ аҥардара республикаҥа иһики күөһү сымдалларыттан сирдээхтик иһэн туттабыт. Иһики буоларгыт биэс сыл устата улуустаабы дьахталлар хамсааһынары түмүктэрини Саха сиригэр I-кы мистээбэ тахсыбыттыг туолуур. Бу ситиһии иһикитин саҥа сорукары туруорар, өссө далааһынаах үлэбэ кынаттыыр.

Күндү кыргыттарбытыгар, мааны дьахталларбытыгар сир үрдүн бары кэрэлэрин, үрдүк айыы бары үтүөлэрин, баҕа гизини бастыгы, алгыс гизини сылааһын, таптал нарын ийиһилэрин, сүрэх итин төлөннөрүн баҕарабыт.

Эбэрдэни кытта улуус баһылыга
И.Н.АММОСОВ.

"ИЙЭЭ" ДИЭН ИСТИН ТЫЛ ТҮҮНҮН

Ийэ... Бу истин, ийиһилээх тыл наһаа да миннегэстик киһи иһиттэн эһиллэн тахсар... Алаастан мэнчигэн кэлбит ийэтин кыһа, аһа-раас ньирэй "Ийэ-иэ" диэн үөрэ көрөсө биһиги сахалы "Ийэ" диэн тылбытын кытта дьүөрэлэһэ курдук. Ийэлэрит, араларбыт төрөллүтүбү уу сахалы манник эңирдэллэра тоҕо эрэ умнуллан, сымэлиһэн хаалла дуу? Истин тылбыт нууччалы "Мама" буолсун аһаан, күнүбү туттулууга "Мама" эрэ буолан хаалла дии, оттон аҥардытын, били Махсыым уола Харатаала этэрини, "Па-па" диэн сирэр тылбытынан ыһаа сылдьабыт буолбатах дуо?

Тыл манник уларыытыгар биһиги буруйбут суох. Нууччалы итэбэл, тыл-өс киириэбиттэн оннооҕор буолуоҕу көрсөбүт. Ол да буоллар, эрэннэ баҕарыллар сии-биир ити тыл тиллээтэр. Көрөөрүн да истэрин, сотору хас биридиги оҕо "Ийэ, аҕаа" диэн хайдах баарынан ыһаар буолуохтара! Тоҕо диэтэххэ, хайдах да бутуллубуллутун иһин, ити истин тыллар биһиги эппитигэр-хааммытыгар, тылбыт төбөтүгэр бааллар. Онтон аһаах холобурдары аҕаһабын.

Аҕа дойдуга Улуу сэриитин кэмигэр алдьархайдаах өлүүлээх-сүтүүлээх Ильмень күөл издэнигэр сүүлүнэн саха уолаттара халын муус аһааһа хаалбыттара. Өлүү тутатына буолбатаа, үөлэттэн түһэр буулдаа ардаар таптарбыттар тигэх хаһыылаа "Ийэ-иэ..." диэн эбитэ үһү... Баара эрэ 19-20 саастаах уолаттар өссө да оҕо буоллахтара, тигэх сөкүүндэлэригэр ыһаах ыһы, аймана хаалбыт ийэлэрин бүтэһиктээх ыһаахыларын саха балаһааһагар тигиһи имитэ, ыһах көрө сылдьар ийэлэрэ барахсаттар санааларын иһиттэхтэрэ, издээн буолбутун сүрэхтэринэн сэрэйдэхтэрэ эбитэ буолуо...

Оттон билиһини кэмнэ "Мама, папа" диэн төрөллүтүбүн ыһаар, дойдубулар ытык издэрин толоро армияҥа тийэр уолаттар тоҕо эрэ онтон кэлэр суруктара "Ийэм, аҕам дорооболорун!" диэнтэн сабаланаар эбээт. Сахалы тылбыт испитигэр баарыттан, эппитинэн-хааммытынан чугаспыттан "Ийэм күөрчүбүн аһыным..." "Ийэм ийиһин испит киһи..." диэн тыллары суруйар буоллахтара. Бэйэбит да билбэппитинэн аһааһытыгар барсаргына "Аҕам саата", "Аҕам алааһа", "Аҕам илимэ" диэн тыллары туттабыт буолбатах дуо? Ол аата саамай чугас дьоммутугар, олох үөрүүтүн биэрбит төрөллүтүбүгэр аһаамыт тылларбыт испитигэр, сүрэхпитигэр-аһааһытыгар баар буоллахтара дии.

Киһиэхэ саамай чугас киһитэ — ийэ. Ийэ бээр кыһаҕа күндүттэн күндүтэ. Ылдьаан, мөлөөн ылар кэмнэритигэр "Мама" диэбиллэтин билбэххэ да хаалабыт. Ийэ барахсан кэлэн аһаах тылы санардаһына, сылаас илиитинэн аһаан-үөллэн бардаһына ыарыы араар, санаа кэлэр, дууһа уоскуйар. Олоххор көрсүлэр ыарахаттарын ийэбэр үксэргээн да кэрнэтэ кэлсээтэххинэ бэрэ аһаах да буоллар көмүскэлэ, сүбэлээн эгэр тылларбыттан суон дурдалаах, халын халхалаах курдук санаһабын. Ардыгар, киһи буолан баран хайдах үтэһэтээх буолуохтара суоҕай, мөһөн тымталалыахтарына, хомоттохторуна даһаны сии-биир быраһыты ыһаабын. Ийэн буоллаа эбээт, сиргэ саамай чугас, күндү киһи... Ийэр аһааһы төрөллүтүбүттан детдомга олоһор дьылбаламмыт оһолор саамай күүтэр, көһүтэр киһилэрэ — ийэлэрэ. Хайдах да испитэрин, итирбитэрин, оһолорун манник издээннэ тизрдибитэрин иһин ийэлэрэ буоллаа, саамай чугас, күндү киһилэрэ...

Бу тыл баарын тухары киһи аймах, истин сыһаан баар буолуохтара, Уһун үйэлэрин дуу, күндү ийэлэрит! Ылдьаар диэн ылаһа барбатын, хомойуу, хоргутуу хонон аһаһааһы, көмүскэит уута үөрүүттэн эрэ таһыстын, күн сыдыһын кэрнэтэ сырдатын дуу олохпутун кэрэ эбэрдэбитинэн, нарын сыһаангытынан, мунура суох тапталгытынан!

Оксана ЖИРКОВА.

Элбэх киһиэхэ ийэни таһынан күндү, чугас дьоннорунан иһирэх эдьийдэр буолаллар. Сааскы маннайгы бырааһынныгынан күндү эдьийдэрбитин эбэрдэлээн туран бары билэр, таптыыр мелодисткабыт Анна Барашкова бэйэтин соботох эдьийигэр аһаан суруйбут "Эдьий" диэн ырыатын тылларын аһаабыт.

ЭДЬИЙ

Дьүөгүт аннынан сытар күөлбүт
Уһуоругу бизэргэр илдьэнтин,
Булбут дөлүһүн отонун тигэн
Оһуруо кэтэрдэр этинэн.

Хас ырыата:

Эдьий, ийэм курдук эн күндүгүн,
Эдьий, аһтамын түүлбэр көрбүн,
Эдьий, ыраас, сырдык, үтүө, кэрэ
Эдьий, ол барыта — эн эрэ!

Аҕа буолан олус бүүбэйдээн,
Оһоһ курдук сизгэ сылдьарын,
Кырдыгы ыһар үтүө сүбэһитим,
Эн тылыгыттан тахсыбат этим.
Хас ырыата.

Улаатан, зийгин ситэммин
Дьүөгэли буоллубут эн биһи,
Бу орто дойдуга дьолун барытын
Эн биллээххин мин баҕарабын.
Хас ырыата.

Аһааһытыгар Мисс Ыһааһаан
иһиттэн 2006 хонисы кыттыттан
www.miss-ysk.com

Диагностик 12 съезтийн делегаттарыг
БҮЛҮҮ ДАХТАЛЛАРА-ЧУРАПЧЫГА

Дархуусан күүрэнгэ бү күнүргэ буолбут дыахталлар 12 сьезэригэр Чуратчы улуунун дыахталларын делегацията баран сипининнээхтик кыттан кэллэ. Улуустут дыахталлара бнэс сыйлаах үлэлэрин түүмүгүнэз Республикада бастаатылар.

Кулун тутар 4 күнүгэр дыахталлар 12 съезтаригар бэйиги улуустар кэнниттэн тилэх баттаһа, иккис миэстэ буолбут, билсэ-көрсө, уопут атастаһа кэлбит. Бүлүү улуунун делегациятын кытта көрсүлүү дыахтала дыэттигэр буолла. Делегацияны Бүлүү улуунун бэйиыгын социальнай болпурустарга солбууааччыта Албина Исмаева Ионова салаһан илдьа сылдьар. Бүлүү улуунун чулуу дыахталлара К.Е.Савинова — Бүлүү куорат дыахталатын специалиһа, СР дыахталларын түмсүүлэрин пленумун чилиэһэ, Г.Н.Буслаева — Бүлүү улуунун кылаабынай бырааһын экономическай болпурустарга солбууааччы, Бүлүү куоратын дыахталларын союһун председатели, М.М.Алексеева — кылаабынай бырааһы тарыйар-методическай үлэсэ солбууааччыта, "Билии" обществона лектора, М.П.Николаева — Чернышевская орто оскуолатын интэр-үөрэтэр үлэсэ директоро, солбууааччыта, СР үөрэтиринин туйгуна, Ю.И.Васильева — дыккаргытга социальнай көмө киинин директора, О.Х.Еремеева — Харын кэлиһиэтин бэйиыгэ, Вице-президент А.А.Акимов Гранна хаһайката, А.П.Евсеева — "Алгыс" СК художественнай руководителэ, импровизатор-хомуочут, М.Н.Тимофеева — тута хаһайыстыбатын департаменын специалиһа, В.В.Бекренева — аһат отделыи специалиһа, Бүлүү улуунун дыахталларын делегациятын улуус бэйиыгын социальнай болпурустарга солбууааччыта А.С.Иустинова, улуустаагы үөрэк уураалланын интэр үлэсэ устуула начальниһа И.Г.Винокурова, гимназия директорун научнай үлэсэ солбууааччыта А.И.Захарова, "Билии" обществона председатели Т.Н.Феофанова, кииккэммит библиотечнай ситим директора В.А.Платонова, улуустаагы дыккаргыт киинин начальниһа М.Н.Савина көрүстүлэр.

Улуус дьаһалтатын актовай залыгар А.С.Иустинова Чурагын уулуун туһунан билсэннэрдэ. Ылдьыттарт улуус 7 нэхилсигэр арыгы тэҥэламаттан, улуус кинигэр түөнтү мадаһындар суохтарын олус сөбүлүү, эргин иһиттилар. Ылдьыттартан баһылыгы социальнай бөлгүрүостарга солбууааны Альбина Ионовна Ионовна — Бүлүү уулуугар нэхилиэнньэтэ 27,6 тыһ. буолбутун, антон куоракка 13,9 тыа сиригэр 13,7 киһи олорорун,

Советский Союз үс геройларын Н.А.Ком-
ков, А.А.Миронов, Н.С.Степанов азгырынан
изин тутталарын, улууса 32 орто окуула,
ол ийигэр индивидуальнó үөрэхтээгин орто
окуулата, кэтэхтен үөһэнин окуулолара, 35
угуйаан баалларын, улуус галаынан хааным-
лыбытын тулууна билсини-
нарда. Булуу куоратын
дьахталарын спешалиста, Со-
фия Сидорова датынан
бэлэс залаяннага Клара Его-
ровна Савиназова: "Республи-
кабыт үрдүгүн, ол ийигэр Чу-
рапкы улуулугар, Булуу куо-
рат педагогический коллед-
жын выпускниктара элбэк-
тэр, снос Булуу тулуун ист-
эр-билэр юни үксэтэ. Мин
дьахталлар съезтиригэр 4
тогулун делегат быһымтынан
сырытым. Хас сырыттадым
аайы санаттан-сананы би-
лэн, интеллектуально үүнэ-
сайдан иһэбин. Бу сьезкэ би-
ир учуонай — дьахтар мэйи-
тэ эр киби мэччигинээһэр кы-
тааста, дабыллы кытар, өлө-
төрүттүк билиһиннэрэ.

үлэрйишлэрин хэмжээгитэй өлснэр, эр дон мэйниилэрэ сымнабас. буолан куһаҥан дьаллыктарга тургэнник өллөрөллөр дон ийиттис-нарбитин олох сөл дин саныыбын. Эрдэ ЗАГС-аа үлэлээбит буолан бэйэм катээн керүүбүмүн 1987—1988 сылларга элбэж оҕо төрөөбүтэ. Билигин оҕо төрөөтүнэ намтаата, ол эрээри 3—4 сылыннан үрдүөгэ дин саныыбын. Тоҕо демографияны кэспсибин диэтиэххэ оҕо төрөөтүнэ уонна чөл олох биһир ситимнэхтэр. Чөл куттаах эрэ дьонгон доруубаа оҕо төрүүбэ, нацийыт туруга мантан улахан тутулуктаах. Арыгытан эмсээлээбит өдл билигин олус элбэж. Билигин куоралпытыгар 80-ча маҕаһиын арыгыга күүнэри-түүнэри атыыллыыр. Бу эдэр эмчальпытыгар олус куһаҥан дьайыылаах. Оччон бүлүү диэхталара эйиги курдук чөл олох туһугар кууска үлэлэһэбит", — дээн кэспээтэ.

СР арсаа уокуруктар ГРУ-ларын кыл-
баына ревизорынан үлэни сылдыбыт,
билигин кылбаабын улааһы экономикаһык
богоруостарга солбуйаачы Галина Николо-
вна Буслаева: "Билигин куораллыгытар
түөлбөһөн үлэ сатаан тэримтибэт. Биир
етегүгэр наар тэрпитэлэр буолан хаалаллар,
онон дыакталлар түмсүүлэрин, кулууптары тэ-
рийимини халыс да сылларын көхтөөтүк
үлэтиибит. "Тирэх" диги хаайыыга сытар уо-
латтарбыгытар моральнаа куус-кемэ буолар
түмсүү "Эрэлгин сүтэриэ, сүрдүккэ дуулус"
диги девизтээх 1996 сылтан тэррилэн үлэти-
и. Хаайыыга сытар уолаттарга ас, таһас
доһуоруттан суруктады хомуйаһанар бизрэл-
лэрин таһынан хас да ырааһыннык күннэр-
гэ биир дойдулаахтарын, Тымнылыттан
төрүттээх саха эстрадатын сулустара Алексей
Бгоров, Аскалон Паалон кыттыылаах концо-
тары тэрийбитэр. Армияга сылдьар сылааг-
тар уонна матростар ийэлэрин комитетта
"Экстрим" диги суоптар дыакталлар кулуупта-
ра үлэтинилэр. "Хаһаайка" уонна "Алаһа" ди-
ни норуот маастардара Ыстар куруһуонтара,
"Клуб бабушек" манна былыргы үнүкүүлэри
(кравовая, лешка-енишка, степ, чарльстон)
үнүкүүлүүлэр. "Дөрүбуйа" кулууп 25 сылы
быһа үлэтиир, 35-45 киһи оылдьар. "Чэбдиги-
ри" кулууп 4 сылын үлэтиир, "Детская" дьа-
рыктаналлар. Доон интэриэһирэһиэн көрөн
кулууптарга көхтөөтүк сылдьааллар", — диги

сырдагта. Ынчат отделын специализиана Виктория Бекренова: "Улууспутугар 14-30 дьылы сарыстаах ыччат ахсаана 7326. Онтон эдэр ыччатларын ахсаана 66. Угата суох ыччат ахсаана 113. Улууспутугар ыччаттар элбэх түмүсүлүр, организаацияларга үлэлииллэр. "Эликос" диген общественной организация баар. Манна 189 ыччат сылдьар. Бу түрүлүннүг ыччат нөл олохтоох буоларыгар, культурнунан мавосабай дьахталарга көхтөөхтүк кытталларыгар туһулаан үлэлиир. "Өйкүмүн" диген валлеологический, экологический хайыскалаах. "Сою Новое Поколение" диген улус талалнаах ыччаттарын түмүсүлүр хайыс да сылларын ситиһиннээхтик үлэлииллэр. Ыччаттар асылыт сылга "Кыайыы чоросно" диген эстафетага, ус геройбут олоорбут сирдорунун пробег буолбутугар көхтөөхтүк кыттыыштар. Ынчат олоон улуспутугар СМИ нунуу куускэ сырдаттылар. Улуустааы "Слох суола" хайыска нууччалык тылынан ыччаттарга аналдаах сөхүрүмү тахсар, хас нүмүр ахсын. Хас сарыс, сайын ахсын куоралын көрдөөшүнүгүр үлэстэбэр" — дигэн иһитиннэрдэ.

Делегация Чувашыга излбит биримэтэ
ыгым буолан кылгас кэсэтин кэнниттэн Ха-
тылыга көлөрүү музейыгар, ЧГФКСИ-ка, Му-
гулай кэпийлэргэр пишекомбинэка, Махара-
тар дьах-каргэнарэри "Айа" балааныгар
усунэ Чапыр кэпийлэргэр ыи-
скытылар.

Хатыллага-делегацияны музей-директора Д.П.Чечебутов корусту. Дмитрий Павлович Чуралчы улуусун издээнн тулунан курус кэспээнн ыалдыттар ийгиз туран ийитилэр. Елена Михайловна Борисова Кэбээгиз илдэ барыт патефонун кеметүнөн оболорун хорутуппака тыһааналх дойдугарыгар эргиллэн кэлбиттэрин (патефонун Маастах оскуулыгыгар кэбээгиз уларсарын ийин эбин хамнас төлөмүт). Мугудай кэлиизигин "Дыһкэра" колхоз драхталара бээр суох бэйдэрин сылебардарын биир алаагыра муунаах хатааи баран барыттарын тулунан олутун хараастан ийитилэр. Ыалдыттар Дмитрий Павловичка долгуулаах сипилии кэспээнн ийин махтанан сарки ыар сылларыгар бар динионор Балыктаан, туулаан, муукаалаан тыһааналх хаалларбыт "Бүлүү улуусун муукаалайтарын" тулунан кинигини бэлэстэтилэр.

Балдыгтар салгы: Чуралчтаагын спорт институтугар сырыттылар. Кинээт да бир дөйдүлүктөргө, бүлүүттөн сындыар студенттары көрсөн үзгөн-көтөн, хайдак сындылаларын сурастылар. Делегацияны институт проректора А.И.Данилова көрүстө. Балдыгтар ордук студенттер хайдак олооролорун, борздуктуган айыпталыстылар. Бүлүүттөн сындыар Дима Дьячковой дьонугар сурук суруйа охсон Чыңгыз кыңилэрин орто оскуалтын директори нитер үлгү солбуйаачны Мария Петровна Николаевага бирдэ балдыгтар "Бүлүү дьахтарын Дькуускай куордака хайдак хаамарыттан тута билэлэр",— дьөн күлүсэлэр. Кумахтаах буолан олохтооктор атахтарын дьлпаччы уурен хаамаллар эбит. Сага кэлбит кийини Бүлүүттэрин таңаһыттан кумейэн тэбэкэрэнтэн билэбит дикилэр. Балдыгтароодалтан тахса

ийн хүрээлэнгээс ил Түмэн депутатын Ф.С.Тумусовыг хөрсөв. "Федот Семенович судлаач, эмчид ажилладаг", — дийн үердүүлэр.

[illegible]

рик үөрэхтээх Мария Николаевна Тимофеева: "Бу балабанга Чуралчы уонка Бүлүү улуустарын сибээстиир ыалга мустубуппут мээгэр буолбатах. Биниги улуустарбыт Ыдырбылыргыттан ыкса сибээстээхтэр. Ол курдук, саха омух суругун бичигин төрүттээччи, биир дойдулаахпыт С.А.Новгородов Бүлүүгэ үлэ-лэбэтэ, бастакы таптала Муса Поталова Бүлүү кыһа буолар. Бүлүү бастакы уоттаах төлөнөөх революционердара Степан Аржаков, Исидор Барахов улуустарыгар биир да саа ыгыта суох сибээсиги балааһы олохтообуттара. Кинилэр оннук дьому сатаан тыллаларыгар киллэрэллэр, оннук күүскэ бэйэлэрин дьылыларгагар бэриниллээхтэр. Саха сирин историятыгар киирбит чулуу дьоннордоохтунан кизин туттабыт. Чуралчы улуулугар манньык сылаастык, эйбэстик көрсүбүккүтүтэн махтанарбыт", — диэн истин тырысты этээ. Му-гудай нэһилиэгин сырдык, сылаас балабаныттан Бүтэй Бүлүү далбар хотуттара, кэрэ кыргытара массованаларыгар олорон чөл олох халбыннаабыт тугуһааччыларын дойдуту-гар, Чакыр нэһилиэгэр айынаатылар.

А.ПЕРМЯКОВА.
Хаартыскаларга; көрсүлүү түгөнгө
түгөнгө.

СААСКЫ КҮННҮҮН АРГЫСТАНАН, СААСКЫ КҮННҮҮ ЧАБЫЛЫНА...

Күмүүт бытаан бытааннык улаан, тымнык орус ерө улугтаан кайгыран-кыйжалан баран, дээ, санмат эстан сылаас күн сарданатыгар баһыйтаран, сааскы саймаархай киммит үүнөөс. Таһырдыа таыстаахха, күн уота килини эрө оонньотуох, сүүрдүөх-кетүүтүөх курдук сылаанньытар, санаатын көтөбөр. Ону кыта кэнис сааскы маһнайгы быраабыннык, хэрэ аһардар күннэрэ, үөрүү-кетүү добуһуоллаах, дьол эрэ аргыстаах тимиэн кэлэр.

Бу ырыааһанньыгыг бийиги хайдах атаарарбыт? Соруктор бары дьинэр мустан, атыгтар театрда, кулуупка сылдьан бэлэстииллэр. Эбэ-дэрбитин, ийэлэрбитин, эдьийдэрбитин, балыстарбытын эбэрдэлэбит. Үгэс быйыһынан эр дьон ас астаһаллар; дьинэ - уокка көмөлөһөөллөр. Биллэн турар, дьиз кэргэн эдиин тустуспа үгэс, оһор-майгы бээр буолар. Холобура, бийиги дьиз кэргэн бары мустанчыбыт, ыраа сылдьан оһолор ийэ-бийигэр отхрытха оһорорго күрэхтэлэр этибит (ийэбитигэн кистээн), холаттар ас астаһаллар, иһит-хомуос сууусаллар. Оттон эииги, кунду асааччыларбыт, бу күнү хайдах атаарарбыт? Ол туһунан ыраа ыйык оһоробун.

Кэрэ анардарга:
 – Бу быраанынныык эйхэтэ
 туох суолталаабыт?
 – Хайдах атаарабыт?
 – Туох бэлэби күүтэбин?
 Уоланнарга:
 – Туох суолталаах быраанын-
 ныыгыт?
 – Хайдах ылабыт?
 – Тугу бэлэхтиэти этэй уонна
 бэлэхтэрини туох суолталаахтар-
 ыйт?

Людмила. 47 с.

— Бу даяз кэргэн бырааһынномта. Мик бэйэм биес аюлооххун, бары бэлэх-снороллор. Бары асуултула мустан бу күнү атарааччыбыт.

Дыгбытитэр кыргыттар элбэхлит, ол киһи билиэхэ наһаа улахан суолталаах бырааһынньык. Дьахтар киһи буоларын бэйиһитынан, иһит-хомуус бэлэх күүтүбүн.

Света, 24 с.
— Дүзэс кэрэгэн кэтгэлнүүлэх бугаайныньга. Манна чугас, самай сөбүүр дьонум баар булуохтарын байрабын. Оголорбуттан бэй-алзын олохуотрын, кэрэммитэн кытыл көмүс хүүтэбин.

— Бу эмкэ дийэ кэргэн бэрэһинньыга буолар. Табаарыһым наһаа улахан сибээки букета бэлэхтирэ буоллар. Сибээки талтал бэлэтэ дии.

— Бу наназ улахан суюлталзах
бырааһыннык. Сылга бирдэ буол-
лор дьахталлар бырааһынныкта-
ра. Дюммуутан улахан бэлэх эрий-
бэллэн. Дьэз илгэр үчүгэй нааста-
рыһыанна, истиг сыһыан баар бу-
оллаһына сөп. Бу бырааһынныгы
чүмчүлээх, романтичноһай остуол
тэрийэн кыһалтын бэлэһэлээн.

Ани эр дэон тугу кэлсиклэ-
рин истинэхэ.
Афанасий Винокуров, 38 с.
— Кэргэттэргэ, кыргыттарга
аналлаах бэрдһинньик. Бу күнү
дүң кэргэммитинэн атаараччы

быт. Балэх оноробут. Бу билигин
балэх көрдүү сылдыбын. Кэргэм-
мэр бэлэтигэр туһалаабы, анал-
лаабы балахтисам этэ.

— Мизэх улахан суолтата суох. Бу кыргыттар бырааһынныктара. Дөөгөбөр сибээки уонна духи бэлэтиэм этэ. Сибээки таптал бэлэтэ, тапталбар билинэбин. Духибын сымнаас сөүлө суолтата суох.

— Бу күн сарыарда туран дээр-
дэлибин, бэлэхин тутарбын. Ас
астабын, дэмзээ-уокка
көмөлөһөбүн. Кулуупка баравчы-
ныт. Ийбэр чыгыштан сабын

Нийн сав наборун, кэргэмээр духи
бэлэхтээри сүлдьябын.
Костя, 28 с.

— Бу саакы маннайгы бырааныныкы, Дүүгэнбин кытта дүңкө ылаары былганыныбыг. Куоракка сахаастан тыһынаах сибэкки дьербөгүн туттарыахпын бабарабын. Сибэкки талгалга билиниң султалаах. Оттон иһити-хомууру дүңк кэргэнээк дьон бэлэхтэһиксэрин сөг, эдэр дьон үксүн көмүс, араас бэлэх набырун бэлэтиһэлэр.

Ити курдук кулун тутар 8 күнүн дөсөн хайдах ыларын, кинилэргэ бу күн туох суолталаабын, туох бэлэби бизаралларын, күүтэллэрин ииттибит. Бу дьуз кэргэн бырааһынныгыга буолар. Бары бырааһынныктыабы остоол тула мустан, кэрэ анардары ээрдэлээн, истин сыйышынан угуттанан бу күнү атаарыаххайыт.

Түмүкүр, бары кэрэ анардары уонна илэбин Анна Павловна Кузьминаны-Күн сириг кэрэ айыыларын, кэлэн илэр бырааһынныгытыкан итинти-истинник ээрдэлинибит! Баарабын саха алмааһынныгы кыганаах чэргизэн-чэбдик доруобуйаны, курууу сааскы күнүнү чабылһа үөрэ-көтө сылдьыт. Халлаангыт оруу сырдык, чабылхай күннэххэ буоллун!

Аграфена КУЗЬМИНА.

РЕСПУБЛИКАҔА БАСТАКЫ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ ҮЛЭ ГЕРОЙА СЫЛГЫҢЫТ Р.И. КОНСТАНТИНОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 110 СЫЛЫН КӨРСӨ, САХА РЕСПУБЛИКАТЫН СЫЛГЫҢЫТТАРЫГАР ЧУРАПЧЫ УЛУУНУН СЫЛГЫҢЫТТАРЫН ЫҢЫРЫЫ СУРУГА

Сахар Дьөгөгөй айыга сүгүрүөтүбүт быһыытынан, былыр-былыргыттан сылгыны киэнник тэнитэн ииппит омукпут. Ону туолуур история чакчыларыттан, аңардас быт Камчаткатаабы икки экспедициятыгар, олохтоох нэһилиэннээттан сылын айы алта 60-н тахса тыһыынча) хомуйалларын са- бүтүн Илин Сибири Камчаткага тийиэ, кыл- гар Саха сылгыта ураты улахан суолталам- мыта. Халыма, Охотскай былыргы аартык- тарынан саха атын унуога дьаргыт таас дыапталсаа кубулуйан сытарын өйдөбүннүк бэлэтигэр, Аллараа Бэстээх мыраанын үрдүгэр уонна Камчаткага Саха атыгар пааматыннык туруоран, история кырдыгын тилиннэрэр кэм кэллэ. Иккис хо- лобурунан, билинн кэммит умнулла быһы- тыйбыт историятыгар 1934—1954 сылларга Чурапчы оройуонун 81 колхозтунан, (ситэтэ суох чакчынан), 566 киһи Ааллаах-Үүннэ таһаас таһытыгар сылдыбыт. Хас бири- дини киһиэхэ түөртүн итэбэлэ суох ат сыһа- рыллар эбит буоллааһына, бу үлэсэ соботох бири Чурапчы оройуонунтан икки аһар тыһыынча кэринэ ат көлө кыттыбыта.

Бу биридиннэн чакчылар туолууула- рынан, саха сылгыта Россия государствотын илинни кыраныссата бигэ туруктанарыгар, кэлин Сэбиэскэй Союзка кыһыл көмүс про-

мышленноһун сайдыыта атабар туруутугар туугунан да кэмнэммит сүдү өгөлөө- көстөр. Кэлин научнай-техническэй про- гресс сайдыытыгар үтүрүттэрэн, ат сылгы көлө быһыытынан туттулар суолтата симэ- лийэ быһыытынан, саха омук урукку сүрүн дьарыга — сылгы иититин салата билинни кэмнэ сайдыыта биллэрдик бытаарда. Ол эрэри биһиги Сахабыт сылгытын ради- ация баһылыктары интэриэстээх миннигэс этэ, кымыһа киһи доруобуйатыгар туһалаах уһулуччу уратыта бэйэбитин аһан, омук дойдутарыгар кытта үрдүктүк сыманаланар буолла.

Чурапчы улууһа республика тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар улуустар- тан биридэстэринэн буолар. Бу дьыл санатынаабы туругунан барыта 10397 сыл- гылаахпыт. Онтон 4783 сылгы (46%) бааһынай хаһаайыстыбаларыгар, 3881 (37,3%) кэтэх ыалга, онтон ордуга коллек- тивнай хаһаайыстыбаларга туар. Былы- рынныкы араахан кыстык содулунан сылгы ахсаана 1403 (11,8%) төбөнөн асчаата. Сыл- гы ахсаана мулуттан 1986 сыллаахха 14164 тийэ сылдыбыта. Билигин улуус үрдүнэн барыта 206 сылгынытаахпыт, киһилэр орто саастара 45 тэниһэр. Президент програм- матын иккис түһүсүр — 2007-2011 сылла- ра сылгы ахсаанын 12000, ол иһигэр бизи- 8000 тиздэргэ сорукутанан үлэлибит.

Быыл Саха Республикатыгар сылы- гыһыттар Аан дойдутаабы конгресстара ыы-

тылларынан уонна биһиги бири дойдутаах- лыт Республикаҕа бастакы Социалистичес- кай Үлэ Геройа — сылгыһыт Роман Инноке- тьевич Константинов төрөөбүтэ 110 сылын бэлэтиир үбүлүөйүнэн сибээстэн, улуус нэһиликтэрин муниципальнай тарилли баһылыктарын уонна сылгыһыттарын уоп- сай мунньабынан, Саха Республикатыгар ба- ры улуустарын сылгыһыттарыгар ыһырыы таһаарга быһаарынныбыт. Сылгыттан ыһыллар бородууксуя таһаар быһыытынан дойду иһигэр эрэ буолбакка, тас дойдутарга тийэ атылаһар усулусууһу үөскэтэргэ, Саха сылгыта тынныы полостаах планета саамай тыйыс климатыгар уһууру, тэнийэр ураты боруода буоларын Аан дойду биһи- нэр анал сертификатын ылар туһугар, рес- публика бары улуустарын сылгыһыттарыга омукпут төрүт дьарыгын сайыннарыыга бы- рабыһталыстыбаттан көмөтө суох бэйэбит түмсүүлээхтик тэриннэ, хаһаайыстыбабыт сүрүн салаатын бөбүгөтөргө көхтөөхтүк ылсан үлэлиэбит. Ол инниттэн биһиги Чу- рапчы улууну сылгыһыттары 2007 сылга сылга ахсаанын 11230 төбө, ол иһигэр бизи 7750 тиздэргэ соруку туруорунабыт. Улахан сылгыны тыһынаахтыы итинни 98% тиздэргэ, кулуну ылыны 70% си- титэн, ахсаанын 5150 тиздэргэ, сылгы үөрүн саһаардар инниттэн 1500 убаһаны кы- стыкка киллэрэргэ; сылгыттан ыһыллар бо- родууксуя үрдүүрүн туһуттан, улуус тас өртүттэн 500 убаһаны атылаһарга, нэһили-

эк аайы сылгы итинтинэн дьарыктанар анал хаһаайыстыбаларга тиздэриэн, би- линни ирдэбилгэ сөл түбэһиннэрэн, сылгы- ны дэрэбинээттан тэйтэн аныгылыы тул- сабай көрүннээх күрүөлээх-хаһаалаах база- лары тутан, сылгыны көрүүнү киһиннэн коо- перациялаһан үлэлири тэнитэргэ, Саха Ре- спубликата ыһтар "Чөл олох" политикатын өйөөн, хамсааһыҥа кыттыһан, өбүгэлэрбит үтүө үгэстэрин салсаан, сайынн бэлэри ыан 5 тонна үтүө кымыстаан ово, эмл тэрил- тэлэрин хааччыларга соруку ылынабыт.

Сылгыһыт социальнай өттүнэн харыс- халлаах буолуутугар Саха Республикатын Правительствота, Ил Түмэн депутаттара "Сылгыны үөрдээн итин" туһунан сокуонга эбии дыаһаллары ылынахтара дьин эрэнэ- бит. Сылгыттан ыһыллар бородууксуяны барытын туһага таһаарар инниттэн сиэтин, кутуругун, тириитин норуот туттар таһаарын онороочуларга атыга бэйриэхпит. Чурап- чы халын хаһалаах сылгытын этин элбэтэр инниттэн, сылгынан дьарыктанар бааһынай хаһаайыстыбаларга бааһына сиһин сыһа- ран, аһылык базатын кэнэтэри; хас биридин ыччаты бэйэтигэр сыһааран, сылгыһыт уус- тук идэтигэр уһууларын ситиһиэхтээхпит.

Сылгыһыттар уопсай мунньахтарын кыттылаахтара. Олунньу 26 күнэ, 2006 сыл.

ЧУЛУУ ТУТААЧЧЫ, САТАБЫЛААХ САЛАЙААЧЧЫ

Киһи этэннэ сырыттабына дьыл-хонук элэстэнэн аһара түргэнэ сүрдээх, биридэ өйдөбүннүт олохпут орто омурданын аһа охсон эрэр эби- лит. Биһиги көлүөнэ Сэбиэскэй былаас саамай өрөгөйдөөн тур- даһына, дьоллоһа ово сааспыт аа- сыта. Олох соторутааҕыта этэ дин октябрёнок сулуһун иилиннэ, үөрэн-көтөн дьолломмут күммүт, онтон кыһыл хаалтыһы баанан, эдэр пионердар кэккэлэригэр ха- ампыппыт. Биһиги дөбөрбунаан Костя

Посельскаядыын, Күндүлгэн начальнай оскуоланы бүтэрэн бараммыт, Мугудайга бэһис кылааска үөрэнэ тийби- лит. Очотообуга эмиз кыра кы- тыы бөһүөлэктэртэн Чыччантан, Мээндийтэн, Төлөйтөн оторой- мототой, бэйэбит курдук бири са- астаах оҕолор кэлэннэр бары би- иргэ интернакка олорон үөрэм- миппит. Ити кэмнэ чакчы даһаны начальнай кылаастарга бири учу- талга үөрэнэ үөрэммит дьон, аан бастаан хас предмет дайы тус- туһунан учуутал үөрэтэн киһи- нэр барбыттарыгар, буккулуу-булу- махтаныы бөбөтө буолбуппут. Кы- айан өйдөөн бэйэбэккэ уустук ба- лаһыаннааба түбэспиппит баара. Хата ону кылааспыт салайааччыта Мария Гаврильевна Пермякова сүбэлээн-амалаан, сүрүннээн биз- рэн үөрэхпитигэр ситиһэрбитигэр көмөлөспүтэ. Ити кэмтэн чопчу өйдөөн хаалбытым дьин, биһиги кылаас оҕолору наһаа спорка көхтөөх этилэр. Ол курдук Петя Гуляев, Аркадий Пермяков, Гоша Гоголев волейболга олус үчүгэй- ди оонньууулар уонна олохто- руу быһаһын тухары үтүө аргыс онгостон кэллилэр. Манна улахан үтүөлээх-өгөлөөх киһинэн физ- култура учуутала Григорий Нико- лаевич Окочешников буолар. Ону таһынан биолог Егор Егорович Сивцев салалтатынан эдэр юнат- тар, пришкольной уһаайбага си- бэкки арааһын, омуруот аһын үүннэрэр этилэр.

Төһө даһаны бири сыл ити оҕолору кытта үөрэммит иһин Дуна Пермякованы, Маша Пиниги- наны, Настя Красильникованы, Миша Малышевы, Миша Шело- мовы, Рома Дьячковскайы, Сена Аб- рамовы, Коля Аммосовы, Степа Ноговицыны үчүгэйдик өйдөөн ха- албыппын.

Степа ово сылдан олус сэмэй, умруугунан кыра баһаыы, элбэх

саната-интэ суох, баара-суоҕа биллибэт уол этэ. Кини аҕата Ти- мофей Степанович Ноговицыны оройуон Бочуоттаах граждани- нын, икки "Кыһыл Сулус" орден кавалерын, оччолорго саас орто- лоох киһини, оскуола оҕолоро убаастыы, толло көрөр этибит. Ки- ни ити кэмнэ "Калинин" аатынан уолхозка бухгалтерынан үлэлиир быһыылааба.

Кыракий Степа үрдүкү кылаа- ске тийэригэр, кылаас бири бас- тыг үөрэнээччтэ, активна, спортсмена буола үүнэн-сайдан тахсыбыта. Онууу бүтэрээт, ол кэм ирдэбилгэр сөл түбэһиннэрэн "ос- куола- производство-үрдүк үөрэх" дьин дөһүннэн, "Калинин" ааты- нан колхоз Чыччаннаабы ферма- тыгар тахсан, ыччаттары кытта би- иргэ субан сүһүү көрөн таһаары- лаахтык үлэлиэбит. Ол сылдан бири сыл буолаат ытык эһин то- лоро, Тихоокеанскай флотка ыһырыллан, Камчаткага сулууспа- лыы барбыта. Сулууспата бүтэрин кытта Дьоккуускайдаабы госуда- рственной университетка, тутуу ин- женерин идэтигэр үөрэнэ кириб- тэ. Эдэр саас үтүөс тардыһар, үрдүкү талаһар эрчимнээх сту- дент кэмнэрэ элэстэнэн аһа охсу- буттара. Степан үрдүк үөрэххэ үөрэнэр кэмигэр университет олоҕор активнайдык кыттыбыта, бэйэтин курсун оҕолоругар старо- талаабыта. Ол иһин бири кэмнэ үөрэммит дөбөттөрө киһини би- линнээһинэ дьини убаастаан, мах- танан туран үтүө тыһынан ахтал- лар-саныыллар.

Үрдүк үөрэх бүтэрбит эдэр специалист, оройуонна киһиник биллэр үлэстээх-хамнастаах Карл Маркс аатынан совхозка прора- бынан үлэтин саҕалаабыта. Степан Тимофеевич билигин ол кэми са- наан туран, очотообу совхоз ди- ректорынан үлэстээбит "СР" тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" Е.Е. Васильева, кылаа- бынай экономист В.Г. Скрибинна, партком секретара, "Норуоттар дөбөрдөһүүлэрин" орден кавале- ра М.С. Окочешникова, рабоч- ком председателэ Л.А. Дьяконова хахтаала улахан. Киһилэр аан бастаан үлэтин суолун тобулары- гар субэ-ама бизрэн, үлэ ыһы- тын-чымпыгын биллэргэ үөрэтэн куус-көмө буолбуттара. Онтон би- гэ тиздэ ылан, эдэр специалист таһаарылаахтык үлэстэн-хамса- ан барбыта.

Ити кэмнэ мин, Карл Маркс а- тынан совхоз киһи уһаайбатыгар, Одоулуунна Култура дьэтигэр директорууһун үлэли сылдыар кэ- мин этэ. Кулууппут дьэиэ олус эр- гэ оһоһуулааба, ону таба өйдөөн совхоз салалтата, шефствэ БМ тэрилтэтин кытта кэпсэтэн, Степан Тимофеевич бэйэте сүүрэн-көтөн, матырынаалын барытын аннара- аттан тизэтирэн аһан, бири дой- дулаах ыччаттары Николай Яковлев, Алексей Алянтов кулу- бу истэри-тастары олус үчүгэй де- коративнай гына таһынан кизгэ- тэн, чугас эргин ханна даһаны суох ураты кестүүдээх сыннылан киһи- нин оһорбуттара. Иһинэ гынан ово сааһым дөбөрө Степан Тимофе- евич, мин үлэбэр быһаччы көмөлөһөн улаханнык абыраабы- та. Кини уопсайынан хара маннай- ыттан үлэтигэр эппитинээстээх- тик сыһыаннаһан, биһигэ үлэлиир дьонугар улахан алтарытыатын туһаммыта. Бигэ тылаах, үлэти- тэригэр ирдэбиллээх эдэр специа- лиһы бары сөбүлэстэбитэрэ.

Степан Тимофеевич "Карл Маркс" совхоз кэнниттэн тутта, төрөөбүт-үөскээбит сиригэр сана тэриллэбит "Мугудай" совхозка тутуу инженеринэн үлэли барбы- та. Кини үлэлиир кэмигэр совхоз- тар учаастактарыгар, фермаларга элбэх сүһүү туруу хотонноро, ти- ловой титииктэр, сылгы базалара, кымыс астыыр сыах, дизельнай станция хас даһаны дьэилэрэ, сүүрбэли техника киһирэ мистэ- лээх гаражтар, дьон олорор уоп- сай дьэилэрэ, үлэтигэр сынны- лангарын атаарар култура дьэи- тэ, балыһалар, 2 хонтуора, үрэх- тэри туоруу муосталар уо.д.а. ту-

туулар сүрдээх тэтимнээхтик ыы- тыллыбыттар.

Кини бири сүрүн сананы өтө көрөн олоххо киллэрбит үлэти- нэн, ол кэмнэ "Мугудай" совхозка тийэстэ, онно баар котельнайды- ры барыларын таас чоһунан оттул- лаларын ситиспитэ буолар. Кыр- дык даһаны дэрэбинэ тулаты- наабы тыһытын чордоон, оттука кэрдэн бүтэрэн эрдэхпитинэ, бу саамай сөптөөх быһаарыныы этэ. Маны таһынан совхоз сиригэр-уо- туур элбэх механизированнай сайылыктары үлэс киллэрбитэ. Оһон ферма үлэтигэр кыһынна- ры-сайыннары сынныамакка да, өрөөбөккө даһаны илиһилэрин араарбакка араахан үлэни толо- роллорун быдан чөлүктэр усулуо- буйалары тэрийбитэ. Бу чакчы улахан ситиһин, инникигэ хардыы этэ.

Уопсайынан даһаны бири бэй- эм дьон-сэргэ уйугун онорор, түстүүр тутуу үлэтигэр мэл- дьитин ымсыра саныырым. Ки- нилэр оһорбуттара, тулуттара үйэ-саас тухары үчүгэй өйдөбүннүк буолан норуокка ха- алан туһалыы уонна ааттарын аат- тата туралара саныахха хайдах- таах курдук үчүгэйдик. Оһон мин биһигэ үөрэммит дөбөрбунаан, Степан Тимофеевич Ноговицыны- нан сиздээхтик кизн туттабын.

Кэлин олохпут тутула тосту улэрийан, уустук кэмнэр кэлэби- тэрэ. Совхозтар бары ыһыллан, сорох бэртээхэй тутуулары, ары- ый кыахтаах өртүлэрэ туһунан уонна лааһа үлэстээбит дьин күөдэл-таһаан оһоһуллубуттара. Хаарыан бэйэлээх сүүсүкэлини сүһүү киһирэ хотонноро кураа- ндыһыйбуттара, сылгы базалара, сайылыктар астибиттэрэ. Ити бил- лэн туар туһааннаах тутууну ыт- тар дьонно олус хоһомтлоох этэ. Степан Тимофеевич билигин хо- мойон туран аһтар, өскөтүн меха- низированнай сайылыктар ыһы- лан-тобуллан хаалбатахтара эбитэ буоллар, билигин уустук быһык кэмнэ үрүн аһы, эти дэлэтэргэ өгөлөөх төһүү куус буолуо эти- лэр дьин. Ити туһунан онно тутта кини тыа хаһаайыстыбатын управ- лениетыгар киһрэн, ыстарымаары айдааран көрбүтэ даһаны сөптөөх өйөбүлү ылбаһаа.

Ол эрэри Степан Тимофеевич сана кэм ирдэбилгэр сөл түбэһиннэрэн үлэтин эмиз сагалыы саҕалаабыта. Бастаан

1992 сыллаахха тэриллэбит Чу- рапчытаабы ММП-га "Якутагро- промстрой" тэрилтэтигэр (началь- ник И.Н. Аммосов) солбуйааччы- нан үлэстээбит. Онтон Инноке- тий Николаевич Төлөй нэһилигэр баһылыгынан үлэли барбытыгар салгыы тэрилтэ начальнигынан үлэли хаалбыта.

1999 сылтан саҕалаан "Силь- ХЭО-ну тэрийэн, билигин бу тутуу тэрилтэтин директорууһун сити- нилээхтик үлэли сылдыар.

Бастаан кини тутуу учаастагын тэрилтэтигэр үл-харчы суоһуттан, хамнас өр кэмнэ хастыы эмэ ыйы ыйдаан кэлбэккэ үлэһит дьон эрэдэнэллэрин көрөн, сана "Силь" ХЭО-ну тэрийбитэ. Баста- кы үлэлэринэн "Чурапчы" ТХПК-ба балаам элбэх элбэх эт-ас харал- лар булуһун уонна халбаһы собу- отун тулуттара.

Онтон салгыы "Маарыкчаан" ПО сана хонтуруотун, пекарниы, пенсионнай сулууспа хонтуруо- тын, "Сахателеком" филмалыгар алта мистэлээх арболитовая гара- бы, ветераннар олорор 12 квар- тиралаах дьэилэрин, улуус киһини балыһатыгар аротнай гараһы, аныгылыы ураты көстүүдээх ханна даһаны суох улуу тренер Д.П. Кор- кинка аналлаах музей дьэин, Чу- рапчытаабы физкультурнай инсти- тут спортивнай манейын капитал- ный өрөмүөнүн, федеральной су- олталаах Халыма-Дьоккуускай суо- лугар үрэхтэри туоруу улахан му- осталары өрөмүөннээһин уо.д.а. этилэр. Маны таһынан үл-харчы кырымычык кэмигэр, субподряд- чик быһыытынан Чурапчытаабы балыһа комплексин, Төлөй Ди- рикэр 120 мистэлээх оскуоланы, Мугудайдаабы "Пищекомбинат" дьэитин кендэйүн уо.д.а. тулут- тара.

Ааспыт сыллаахха төрөөбүт- үөскээбит, киһи-хара буолбут Му- гудайын нэһилигэр спортивнай сааланы босхо саалаан туттарда уонна быһыгар бэйэтин үбүнэн- харчытынан көмөлөһөн тутуу ма- тырыаалын булан бизрэн, сана объект түргэнник үлэс киирэрэ ситиһилиннэ. Эдэр сааһыттан сөбүлээн талбыт идэтигэр, кини хас биридин тулут (объекта) тутуу- та сылаас, үрдүк хаачыстыбалаах, үлэстээх буоларын туһугар ис дууһатыттан кыһаллан үлэстэн- хамсаан кэллэ.

(Салгытын 4 стр. көр). (Салгыта. Иннин 3 стр. көр).

ЧУЛУУ ТУТААЧЧЫ, САТАБЫЛЛААХ САЛАЙААЧЧЫ

(Салгыта. Иянин 3 стр. көр).

Кэлгннн кэмиз бийнги Чуралчыбыт бөлүөлгө олус тупсан, элбэх сага тутуулар дөндөйдү. Кийн карэхсий көрөр дөнгө-уота элбээт, олоор-нстэригэр "Стил" ХЭО туптут дөнгөдөр эмиз бааллар.

Бу тутуулар аныгылым тупсабай көстүүлэринэн бийнги улууспун кийн бөлүөлгөн ураты көстүүлээх оноронор дөнгө-сэргэ, жоахтан кэлбит ыалдыттар болкомтолорун тартылар.

Степан Тимофеевич, олосу аргына, Д.П. Коркин аатынан республикатаагы спортивной интернет-оскуола ахсаанна (математика) учуутала "СР" жоруотун көрүлүмүн туйгуна, "Старшай учуутал" Мария Николаевна аатынан кийн кыыс оолорун олохто дуулуурдаах, үгүлү-элбэси билер үтөө дөнгө тына нитэн таааран эрэллэр. Ол курдук улахан кыыс-тара Нада — Чуралчытаагы оро спортивной интернет-оскуоланын

үрүн көмүс мэтээлинен үөрэнэн бүтүрбүт. Кийн олох оро сааһытан олус дөбүрдөөдү, Д.Д. Крайников аатынан Мугудайдаагы орто оскуолаа үөрэнэ сылдын, "Көлүкчээ" үнүү образцовый народнай коллективыгар үнүүлээбит уонна бу айар коллектив кытта Италияда, Туниска, Санкт-Петербурга сылдыспыт. Кыра эрдэйттэн республикада ыытыллар "Инникиз харды" конкурса элбээт ситиһилээхтик кытыбыта, 2004 сылга лауреат үрдүк аатын ылар чыккыс тиксиз. "Мин изийим" уонна "Мин дыйдым" дьин ыстатыйалара республиканскай "Кэскил" хаһыакка бачээттэн тахсаннар көрүү конкурса бириңтээх мизстэз тиксизбүтэр. Нада үөрэбэр туйгун буолан уонна общественнай үлэтин ийин С.А. Новгородов аатынан бириңмий лауреата буолары ситиспитэ. Билигин Дьокуускайдаагы государственной университет ийинэн үлэлиир финансово-экономической институт II курсу-

гар ситиһилээхтик үөрэнэ сылдын уонна инникитин тас дойдуга кытта сыһыанна аналлаах идэни баһылаан кэскиллээхтик үлэлиир баа санаалаах.

Онтон кыра кыыс Рена — Чуралчытаагы республиканскай спортивной интернет-оскуола тохсус кылааһын туйгун үөрэнээччиз. Кийн кыргыттарга дуобакка Европа 3 төгүллээх чемпионката, сахалартан аан бастаан дьахталларга Европа III-с мизстэлээх, (2004 с.)

Россияда 2005 сылга дьахталларга IV-с мизстэлээх, оттон Башкортостан аһаас чемпионатын чемпионката, оолорго Россия элбэх төгүллээх чемпионката.

Бу күннэргэ Санкт-Петербурга буолбут оолорго 64 харахтаах дуобакка 2 көрүккэ иккиһэннэргэр III-с мизстэни ылары ситиспитэ. Ону таһынан Россия Сэбиллээх Күүстэрин чемпионатыгар, 64 харахтаах дуобакка эмиз 2 көрүк түмүгүнэн I уонна II мизстэни ылан, асата Степан Тимофее-

вич үбүлүйдээх күнүгэр кыһыл көмүс мэтээли аһалан, үтөө бэлэһи онорон, төрөпүттэрин олус үөртэ. Чакчы даһаны Мария Николаевна уонна Степан Тимофеевич оолоро манньк үрдүк кирбиини ыалларыгар төрөппүт дьон быһыытынан үгүлү-элбэси онорон кэллилэр. Кийнэр таптыыр кыргыттарын олохторо инникитин бигэ тирэхтээх уонна сайдылаах буоларын туһугар туох баар кыахтарынан көмөлөһө, сүбэлиин-амалыы сылдыалларыттан кийн эрз үөрэр.

Дьиз-кэргэн тапталлаах аба баһылыга, Степан Тимофеевич Ноговицын билигин даһаны үлэлиир-хамныыр сааһын үгүнүгэр сылдыар уонна төрөбүт-үөскээбит Чуралчытын улууна сайдырын-тупсарын туһугар өссө да даһаһыннаахтык үлэлиир санаалаах, кыахтаах биир туруу үлэбит кийибит быһыытынан бийнги сыаналыбыт. Инникитин кийн бэйэ-тэ салайааччы буолан туран кэккэ кэскиллээх булааннардаах, ону

олоххо киллэрэргэ туруулаһан туран үлэлибэр дьин кийн үөлээннээхтэрэ бигэ эрэллээхпит.

Убаастабыллаах Степан Тимофеевич, эийнги 55 сааскын туолар үөрүүлээх күнүгүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Эийнги дьиз-кэргэннэ чэгиз доруобуйаны, үлэбизигэр, үөрэххизигэр үгүс ситиһиллэр, уостубат уйгуну, барамат баайы, дьоллоох олоһу баһарабыт.

Улууспун социальнай-экономической сайдыытыгар тутуу олус суолталаах. Степан Тимофеевич Ноговицын үйэ чыппэриттэн ордук кэмиз бу салаада үрдүк таһаарылаахтык, үтөө суобастаахтык үлэлибиз улуус салалтата өйдөөн, өйөөн кэмизгэр сыаналана, наһараадалана наада дин саныбын.

Павел ФЕДОРОВ-СОМОБО,
Российской Федерации
Суруйааччыларын уонна
Журналистарын чилиэнэ,
СР культуратын туйгуна.

ЭБЭРДЭЛИИБИТ

Күндү кэралыһым, абаһытын, абаһытын үлэ ветеранын **Роман Петрович КУДЯКОВ** күн сирин көрбүтүн 70 сааскын ийитик-истинник ээрдэлиһибит!

Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Дьинин үтүү, көрө эрэ аһаһыһынан, көрөһө ылаһа ситиспит, үтүү санаһын уостубуһу.

Дьондун күнүгэ көрүлүм, оолорун кыһыллыһын, кыһыллыһын, саныһын.

х х х

Күндү күнүлээх кэралыһым, абаһытын абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Эн күндү саныһынан тыһылаан "Чуралчы" улууспун туһуга үлэтин саһааһын ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Күндү күнүлээх кэралыһым, абаһытын абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Көрүлүм, абаһытын, абаһытын үлэ ветеранын, абаһытын үлэ ветеранын, абаһытын үлэ ветеранын.

х х х

Күндү бийэһыһынан, абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Эн күндү өр сыһыас салгыһынан, абаһытын абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Дьинин күнүгэ көрүлүм, абаһытын абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Дьондун күнүгэ көрүлүм, абаһытын абаһытын, абаһытын абаһытын, абаһытын абаһытын.

х х х

Убаастабыллаах бийэһыһынан, абаһытын абаһытын **Степан Тимофеевич НОГОВИЦЫН** 55 сааскын туолбут күнүгүнүнэн ийитик-истинник ээрдэлиһибит! Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Бийэбэр үтөө сүбэлиин, сыһыас салгыһынан, күнүлээх санаһынан, ылаһкылаах тыһылаан өрүү күдэ-каһы, ийирэх булаарнар ийирэхтик маһыһабыт.

Дьондун күнүгэ көрүлүм, абаһытын абаһытын, абаһытын абаһытын, абаһытын абаһытын.

Редактор А.А. ЗАХАРОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы аял, Карл Маркс уул, 26 "а".
телефоннарбыт.
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.

Тарыхта таһаараччылар: СР Правительствота, Чурапчы улуусун "Сага олох" редакциянай-издательскай холбоһук государственной учреждение. Маассабой информация средствтарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуууну хонтуруоллуур уонна регистрациялар РФ бачээкэ СР региональной управлениыгар 2003 с. бачыһын 20 тутуулар регистрацияларын нүмэрэ — ПИ №19-0423.

"Сага олох" редакциянай-издательскай холбоһук Г.У. "Офсетной" бачээт. Саккаһын № 34-Тираж 2553. 06.03.2006 с. бачээкэ бариллэн.

Автор сурутар аһиллэр санаа редакция позициялар мэддэн сеп түбүһү буолбатах. Сурукка мыйлар чакчылар кырдыктаахтарыгар аһиллэнэни автор тус бэйэти сурутар.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Продаю УАЗ микроавтобус категории "В" апрель 2004 года выпуска, багажник, новая резина, после кап.ремонта двигателя. Цена договорная. Обращаться по телефону: 42-607.

х х х

Продаю новый двигатель — 2005 года выпуска, пробег 6000 км, цена 40000 руб. Телефон: 42-607.

ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!

Магазин "ЛИЯ" поздравляет всех женщин улуса с наступающим женским днем 8 марта и предоставляет в подарок скидку 30% на следующие товары: жен. блузки, жен. костюмы, вечерние платья, белье, свитера, куртки... , а также на тумбы под ТВ, журнальные столы, тумбочки и на электротовары.

Спешите сделать подарки.
Магазин работает: с 9 до 22 часов без обеда и выходных.
Наш адрес: ул. Нерюнгринская, 13.
Телефон: 42-607.

ВНЕ ОНОРОБУН

Персональной компьютердары өрөмүөннүүбүн, Windows 95/98/2000/Me/XP, Ms Office 97/2000/XP/2003 программалары, антивирустары, сахалык шрифтери установкаһыбын, уо. д. а. Аадырыска тийэһин. Билсэр тел.: 42-524, пөйджөр: аб. 142.

Күндү нэргэнин, абаһыт, абаһыт Чуралчы сэлэһнээтин олохтоһо

ПОИССЕЕВ Дмитрий Константинович
69 сааһыгар ырахан ырыһыттан кулун тутар 6 күнүгэр олохтон туорабытын билэр дьонугар, таһаарыстарыгар ийитин-нэрэбит.

Кэргэнэ, оолоро, сизиннэрэ.

Кулурбаннарын тиздэллэр:
— Убаастабыллаах таһаарыһыт, ыалбыт Дмитрий Константинович ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн дьүөгэбизигэр Анастасия Гаврильевна уонна кийн оолоругар И. Г., А. Г. Кузьминнар, А. Т., А. Ф. Винокуроатар уонна кийнэр оолоро.

— Кэргэнэ Дмитрий Константинович ырахан ырыһыттан өлбүтүнэн доруобуйа харыстаһынан ветераныгар, медсестра Анастасия Гаврильевна Поиссеева улуустаагы кийн балыһа администрацията, профкома, ветераннарын сэлэһтэ, хирургической уонна стоматологической отделения коллективтара.

Ытыктыр саһаспыт Алабар нэһилиэтин олохтоһо, медицина ветерана

ОКОНЕШНИКОВА Евдокия Николаевна
олохтон туорабытынан убайыгыгар Прокопий Гурьевичка, оолоругар Марияба, Семенна, Маргаритаба, күтүөлүгүгэр кулурбаһытын тиздэллэр.

Чурапчытан И. И. Оконешиников, Е. И. Попов дьиз-кэргэттэрэ.

Кулурбаннарын тиздэллэр:

— Ийэтэ Евдокия Николаевна өлбүтүнэн биһигэ үөрэммит таһаарыһытыгар Семен Прокопьевич Оконешиниковка Дьокуускайдаагы медицинский училище фармацевтической отделения 1987 сыллаагы выпускниктара.

— Ийэтэ өлбүтүнэн Семен Прокопьевичка Дьокуускайтан Потоловтар, Григорьевтар.

АТЫЛЫБЫТ

Суһаллык Улахан Советскай энциклопедия (50 томнаах). Саныата кэпсэтиннэн. Билсэр телефон: 29-407.

х х х

2004 с. онгоһуллубут "ВАЗ-06" маркалаах массыынаһы. Телефон: 28-567.

х х х

1. Сага дьиз, 10x8 м, брус. 100 тыһ. солк.
2. Дьиз, 5,50x5,50 м. 40 тыһ. солк.
3. Гараж, 6x6 м. 40 тыһ. солк.
4. Баанньык, 3x3. 10 тыһ. солк.

Билсэр телефоннар: 41-443, 252-23-835.

х х х

Суһаллык интернет-оскуолаа 3 хостоох квартираны атылыһыбыт эбэтэр куортамныыбыт. Кийн отопление, иккис этээс. Телефон: 43-087.

Ыкса ыалыгыгар Екатерина Владимировна, кийн дьиз-кэргэннэр тапталлаах бырааттара

БАРАШКОВ Дмитрий Владимирович
саһуучу ыалдын өлбүтүнэн кулурбаһытын тиздэллэр.
Бойн алаһын олохтоохторо.